

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua tilauskoulutukseen ja lukuvuosimaksuihin liittyvästä hallituksen esityksestä. Teknologiateollisuus ry:n jäsenyritykset työllistävät noin 330 000 ihmistä, ja merkittävä osa osaajatarpeesta kohdistuu myös ammatilliseen koulutukseen. Monet jäsenyrityksemme ovat olleet alueensa ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa toteuttamassa tilauskoulutusta osaajapulaan vastaamiseksi. Keskityimme lausunnossamme erityisesti ammatillisen koulutuksen osioon, mutta lähtökohtaisesti on hyvä, että koko toista astetta tarkastellaan kokonaisuutena lukuvuosimaksujen ja tilauskoulutuksen osalta.

EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille kaavaillut lukuvuosimaksut sekä tilauskoulutuksen kehittäminen ovat tervetulleita uudistuksia. Kuten esityksessä todetaan, yritysten ja kansallisen kilpailukyvyn sekä julkisyhteisöjen työvoiman saatavuuden näkökulmista yhteisöjen mahdollisuuksia hankkia henkilöstölleen ammatillista koulutusta on tarpeellista vahvistaa. Nyt ehdotettu lainsäädäntömuutos tilauskoulutuksen järjestämisestä on kuitenkin joiltain osin ongelmallinen ja elinkeinotoimintaa vaikeuttava.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Esityksen tavoite ammatillisen koulutuksen tilauskoulutuksen avaamisesta myös Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisille Suomen osaajatarpeeseen vastaamiseksi pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti on erittäin kannatettava. Suomen väestökehityksen takia osaavan työvoiman saatavuus tulee olemaan yhä isompi haaste tulevaisuudessa. Usein koulutuksen järjestäjät toteuttavat jo nykyisin tilauskoulutusta yhdessä alueensa yritysten kanssa juuri työvoiman saatavuuden ja siten alueen elinvoiman turvaamiseksi.

Esityksen ajatus siitä, että tilauskoulutuksen tilaajan on oltava taho, jolla on intressi koulutuksen tilaamiseen ja sen rahoittamiseen, on toki kannatettava. Yhtenä esityksen keskeisenä ehdotuksena mainitaan säännöksiä muutettavan siten, että ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimivilla kunnilla ja kuntayhtymillä ei olisi jatkossa velvollisuutta yhtiöittää toimintaansa järjestäessään tilauskoulutusta. Tarkemmissa perusteluissa kuitenkin todetaan, että lain voimaantulon jälkeen kuntien perustamien yhtiöiden ei ole mahdollista toimia koulutuksen toteuttajia eikä sen tilaajana edes jo solmittujen sopimusten osalta.

Koulutuksen järjestäjät, jotka ovat tähän mennessä päättäneet yhtiöittää tutkintovientitoiminnan, ovat tehneet sen liiketoiminnallisista syistä ja riskejä eriyttääkseen. Lakiesityksestä ei käy ilmi riittäviä perusteluita sille, miksi itsemääräämisoikeus yhtiöittämiseen olisi syytä poistaa ja liiketoimintariski palauttaa kuntien tai kuntayhtymien vastuulle. Vähintään tulisi varata näin merkittävälle muutokselle riittävä siirtymäaika, jos lailla vaaditaan liiketoiminnan organisoimista uudelleen.

Tilauskoulutuksen tilaamisen kieltäminen välittäjäyrityksiltä lainsäädännöllä on toimenpiteenä järeä. Tulisi tarkkaan arvioida, voitaisiinko opiskelijoiden oikeusturvaan liittyviä huolia poistaa esimerkiksi kehittämällä valvontamekanismeja sekä yhtenäisiä kriteerejä sen sijaan, että asetettaisiin lainsäädännöllä rajoituksia välittäjäyritysten toiminnalle tilauskoulutuksen tilaajina. On vaikea nähdä perusteita sille, miten opiskelijoiden välittäminen tilauskoulutukseen voisi itsessään olla niin haitallinen liiketoiminnan muoto, että se täytyisi estää lailla.

Lisäksi esityksessä arvioidaan, että jatkossa koulutus tapahtuisi nykyistä enemmän oppisopimusmuotoisesti työpaikoilla. Olemme Teknologiateollisuus ry:ssä jo pitkään pitäneet esillä oppisopimuskoulutusta hyvänä väylänä työllistymiseen ja työelämään, joten tämä kehityssuunta on kannatettava ja toivottava. On kuitenkin syytä huomioda, että jos paine oppisopimuskoulutuksen lisäämiseksi kasvaa, se vaatii myös yhä tiivistyvää yhteistyötä koulutuksen järjestäjien (ja tilaajien) ja yritysten välillä. Erityisesti taloudellisesti haastavina aikoina ei ole itsestään selvää, että yritykset lähtisivät proaktiivisesti tarjoamaan oppisopimuspaikkoja. Lisäksi on tärkeää huomioda erityisesti kv-opiskelijoiden tarvitsemien tukipalveluiden saatavuus ja riittävyys. Erityisesti pk-yrityksillä ei välttämättä ole omasta takaa mahdollisuuksia tai osaamista rakentaa kieli- ja kulttuuritietoista työympäristöä tai tarjota muuta tarvittavaa tukea oppisopimuskoulutukseen tulevalle kansainväliselle osaajalle.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Esityksessä todetaan, että opiskelijamäärältään pienten koulutuksen järjestäjien yksikköhintaa korotetaan opiskelijamäärän pienentyessä. Vaikka tämä periaate tukee harvaan asuttujen alueiden lukioita, ei esitys riittävästi huomioi sitä, että peruskoulun ikäluokat ovat monilla alueilla vähenemässä merkittävästi. Tällöin esimerkiksi rekisteriaineistoon vuodelta 2022 perustuva arvio opettajien toimimisesta sekä yläkoulussa että lukiossa ei anna enää realistista kuvaa tilanteesta tulevana vuosina.

Jos lukiokoulutusta ei voida enää järjestää paikkakunnalla tai sen laatu kärsii opiskelijamäärien vähentyessä, vaikuttaa tämä myös perusopetuksen opettajaresursseihin, erityisesti pienissä kunnissa, joissa opettajat toimivat molemmissa koulutusmuodoissa. Esityksen rahoitusmalli voi siten heikentää mahdollisuuksia saada kelpoisia opettajia harvaan asutuille alueille, mikä voi pitkällä aikavälillä vaarantaa opetuksen järjestämisen kokonaisuutena.

Lukiokoulutuksen järjestäjillä voi jo nyt olla halukkuutta kasvattaa opiskelijaryhmiään kansainvälisillä opiskelijoilla, ja näin turvata lukiotoiminnan jatkuminen alueilla, joilla paikallisten nuorten määrä ei enää yksin riitä. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan tarkastella riittävästi tätä koulutuksen saavutettavuuden näkökulmaa: jos lukioiden mahdollisuus ottaa vastaan kansainvälisiä opiskelijoita heikkenee tai siihen liittyvä taloudellinen riski kasvaa, voi seurauksena olla koulutustarjonnan keskittymistä suuriin keskuksiin. Tämä kasvattaisi nuorten koulumatkoja ja heikentäisi mahdollisuuksia suorittaa toisen asteen opintoja omalla kotiseudulla.

Huomionarvoista on myös, että monissa maissa on täysin tavallista, että nuoret hakeutuvat lukiokoulutukseen ulkomaille ilman vanhempiaan. Esityksessä tuodaan esiin huolia lasten oikeuksista ja edusta, mutta näitä ei tule yleistää kaikkiin tapauksiin ilman tapauskohtaista harkintaa ja kattavaa ymmärrystä ja analyysiä kansainvälisestä koulutuksen toimintaympäristöstä.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Teknologiateollisuus ry kannattaa kohtuullisia lukuvuosimaksuja EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Julkisen talouden tilanne ja ammatillisen koulutuksen kustannukset haastavat kehittämään uusia rahoituslähteitä ja lisäämään yksityistä rahaa koulutuksessa. On tärkeää, että työperusteisella oleskeluluvalla oppisopimuskoulutukseen tulevat henkilöt on suljettu lukuvuosimaksullisuuden ulkopuolelle.

On myös tärkeää, että lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia seurataan huolellisesti ja tarvittaessa reagoidaan, jos osaavan työvoiman saatavuus heikkenisi jossain osassa maata kansainvälisten opiskelijoiden määrän laskun seurauksena.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Esitys toteaa, että koulutuksen järjestäjän saama kokonaisrahoitus riippuu siitä, ovatko lukuvuosimaksut suurempia tai pienempiä kuin vastaava valtionosuus. Tämä luo epävarmuutta koulutuksen järjestäjille ja voi johtaa siihen, että kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisen ei ole taloudellisesti kannattavaa. Lisäksi on muistettava, että lukiolain mukaan lukiokoulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi, mikä rajoittaa järjestäjien liikkumavaraa suhteessa lukuvuosimaksuihin.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

Ei lausuttavaa.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

Ei lausuttavaa.

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Teknologiateollisuus ry kannattaa esitystä. Tietojen vaihto koulutuksen järjestäjien ja Maahanmuuttoviraston välillä on keskeistä kaikkien osapuolten laadukkaan toiminnan mahdollistamiseksi.

Hiidenvuori Eero
Teknologiateollisuus ry